

Uus seksuaalkuritegude seadus

Uus seksuaalkuritegude seadus jõustus 1.1.2023. Seaduse uuendus tugevdab igaühe õigust seksuaalsele enesemääramisele ja isikupuutumatusse kaitsmisele.

Kõige tähtsam muudatus on, et vägistamise määratlus põhineb nüüd nõusolekul.

Vägistamine on suguühe isikuga, kes ei osale selles vabatahtlikult. Vabatahtlikkuse puudumine on kesksel kohal ka muude seksuaalkuritegude puhul. Uuendusega karmistatakse karistusi seksuaalkuritegude eest.

Vägistamise käsitluse kõrval on muudetud ka enamikku muid karistusseadustiku 20. peatüki seksuaalkuritegusid käsitlevaid sätteid. Tähtis muudatus on näiteks see, et seksuaalses ahistamises võib süüdi jääda ka muul viisil kui teist isikut puudutades, kui tegu on piisavalt tõsine. Seksuaalse pildi ilma loata levitamine on uue seaduse järgi karistatav. Uues seaduses käsitletakse mitmel viisil seksuaalseid solvanguid veebis.

Lastevastaste seksuaalkuritegude määratlemisel rõhutatakse lapse õigust puutumatusse. Lastevastased kuriteod liigitatakse varasemast raskemateks. Ka nende eest määratud karistused muutuvad karmimaks. Lähtutakse sellest, et laps ei saa nõustuda seksuaalse teoga koos täiskasvanuga.

Vägistamine

Vägistamise määratlemisel on kesksel kohal ohvri enda tahe.

Vägistamine tähendab inimese tahte vastaselt temaga suguühendusse astumist. Vabatahtlikkus peab väljenduma sõnades, käitumises või muul viisil. Samuti ei ole vabatahtlik keegi, keda sunnitakse suguühendusse vägivaldiga või ähvardustega või kes ei ole suutnud oma tahet väljendada.

Sageli ei suuda vägistamise ohver end sellises olukorras aktiivselt kaitsta. Ohver võib muutuda tegutsemisvõimetuks ja passiivseks. Seega võib vägistamine toimuda ka ilma vägivaldiga ja ähvardusteta, kasutades ära ohvri muud erilist seisundit, näiteks joobeseisundit või teadvusetust.

Uus seadus ei piira täiskasvanutevahelist seksuaalset tegevust, kui see ei riku teise isiku seksuaalse enesemääramise õigust.

Järgnevalt mõned praktilised küsimused ja vastused selle kohta, kuidas vägistamise määratlus uuendusega muutub.

Kuidas seaduse uuendus ohvri olukorda parandab?

Varem oli vägistamise määratlemise keskmis see, kas tegu oli seotud vägivalla või ähvardustega või kas ohvri seisund oli eriti haavatav. Uue seaduse keskmis on kuriteoohvri tahe. See parandab ohvri positsiooni kriminaalmenetluse kõigil etappidel.

Mida tähendab vabatahtlikkus ja kuidas seda väljendada?

Vabatahtlikkuse tähendus ei erine tavakeelsest. Küsimus on selles, kas teine isik tahab tegevuses osaleda või mitte. Vabatahtlikkust ei ole vaja mingil erilisel viisil väljendada. Seda võib väljendada sõnade, žestide või muu tegevusega.

Kas peab alati väljendama, kui ei taheta olla seksuaalses tegevuses teise isikuga?

Vabatahtlikku mitteosalemist ei pea otseselt väljendama sõnade või tegudega. Osalemist ei saa pidada vabatahtlikuks, kui teise poole vabatahtlikkust ei ole võimalik märgata. Teine isik võib olla täiesti passiivne näiteks seetõttu, et ta on hirmul, tugevas joobes või magab. Sellisel juhul ei saa ta oma tahet kujundada ega väljendada ning suguühtesse astumine on vägistamine.

Kas suguühtesse astumiseks või seksuaalseks tegevuseks on vaja teise isiku kirjalikku või suulist nõusolekut?

Nõusolek ei pea olema sõnaselgelt väljendatud ega mingil konkreetsel viisil antud. Seksuaalses tegevuses on oluline mõlema poole vabatahtlik osalemine. Osalemisvalmidust saab väljendada ka muul viisil kui sõnaliselt.

Mis siis, kui seksuaalse tegevuse sihtmärk ei ole midagi väljendanud?

Kui isiku tahe on ebaselge, ei tohi tegevust jätkata. Puudub üldine õigus astuda teise isikuga suguühtesse või algatada tema suhtes muud seksuaalset tegevust, kui ta ei ole oma tahet väljendanud.

Mis siis, kui minu partnerile meeldib, kui ma eraldi küsimata suguühet alustan?

Eesmärk ei ole seada piire täisealiste seksuaalsele tegevusele, kui pooled ei riku üksteise seksuaalse enesemääramise õigust. Vabatahtlikkus võib olla ilmne näiteks poolte varasema suhte ja suhtluse põhjal.

Üksnes pooltevaheline varasem suguühe ei tähenda aga vabatahtlikkust hilisemas suguühtes.

Mis siis, kui teine isik väidab tagantjärele, et suguühe toimus tema tahte vastaselt?

Tegu peetakse vägistamiseks, kui teine isik ei osalenud vabatahtlikult suguühete toimumise ajal. Kui teine pool kahetseb hiljem oma vabatahtlikku osalemist suguühtes või tema suhtumine muutub negatiivseks alles pärast suguühete, ei peeta seda vägistamiseks.

Mis siis, kui üks pool on seadnud piiranguid suguühte, kuid teine isik ei järgi neid?

Õigus seksuaalsele enesemääramisele jätkub ka suguühte ajal. Kui üks pool on seadnud piiranguid suguühte, võib nende mittejärgimine olla tema seksuaalse enesemääramise õiguse rikkumine. Õigus seksuaalsele enesemääramisele hõlmab ka õigust suguühe igal ajal lõpetada, isegi kui see on alanud mõlema poole nõusolekul.

Kas kedagi on võimalik ise sellest aru saamata või kogemata vägistada?

Ei ole. Tegu on karistatav ainult siis, kui see on tahtlik. Süüdistatava tahtlikkus tehakse kindlaks kriminaalmenetluses ja lõpuks kohtus. Tavaliselt näitavad inimesed selgelt välja oma tahet osaleda suguühtes, nii et vabatahtlikkuse puudumine ei jää teisele isikule ebaselgeks. Kui isiku tahe on ebaselge, ei tohi tegevust jätkata.

Kas teise isiku sundimine suguühtele vägivaldalla või ähvardusega on ka edaspidi vägistamine?

Jah, see on seaduses selgelt sätestatud.

Seksuaalne väärkohtlemine

Seksuaalne väärkohtlemine hõlmab muid seksuaalseid tegusid kui suguühe. See on tõsisem tegu kui seksuaalne ahistamine. Varasem seaduse säte seksuaalsele teole sundimise kohta on nüüd asendatud uue, nõusolekul põhineva määratlusega.

Seksuaalne väärkohtlemine on puudutamise teel või muul viisil toime pandud seksuaalne tegu, milles teine isik ei osale vabatahtlikult ja mis oluliselt rikub teise isiku seksuaalse enesemääramise õigust. Selline tegu võib olla seksuaalselt oluliste kehaosade jõuline puudutamine, teise isiku sundimine vaatama tegija seksuaalset tegevust või tema suhtes seksuaalse teo toimepanemine. Seksuaalne väärkohtlemine võib olla ka teise isiku suguelundite või suguühte pildistamine või filmimine.

Seksuaalne ahistamine

Seksuaalne ahistamine puudutamise teel oli karistatav ka varem. Uue seaduse kohaselt käsitatakse ahistamisena ka muul viisil toime pandud seksuaalset ahistamist, kui see on sama tõsine kui puudutamine. Seksuaalne ahistamine võib olla näiteks sõnaline, sõnumi või pildi saatmine või esitamine, pildistamine või enese paljastamine.

Milline tegu on seaduse järgi seksuaalne ahistamine?

Ahistamiseks võib pidada puudutamist, näiteks teise isiku paitamist, pigistamist või patsutamist. Seaduse muudatuse kohaselt võib ahistamiseks liigitada ka teisele seksiettepaneku tegemise, kui sellega kaasneb teisele järgnemine, seksuaalse pildi või verbaalselt nilbe sõnumi saatmise, suguelundite paljastamise teisele isikule ja seeliku alt pildistamise või särgi allääre tõstmise.

Kas teise isiku välimuse kohta komplimendi tegemine või kohtingule kutsumine on seksuaalne ahistamine?

Verbaalne seksuaalne ahistamine on selge ahistamise vorm, mida võrdsustatakse raskusastmelt seksuaalse puudutamisega. Tähtis on ka see, mida öeldakse, millises olukorras ja millised on pooltevahelised suhted.

Kas suvilas alasti ujumist võivad naabrid pidada seksuaalseks ahistamiseks?

Seksuaalse ahistamise eelduseks on, et tegu on seksuaalne ja suunatud teisele isikule. Soomes ei ole alasti suvilarannas ujumist ega saunas käimist peetud seksuaalseks teoks.

Seksuaalse pildi loata levitamine

Pilte, videoid ega muid salvestisi ei tohi näidata ega levitada viisil, mis kahjustab oluliselt teise isiku seksuaalse enesemääramise õigust.

Tegu on kuriteoga, olenemata sellest, kas pilt on tehtud sellel oleva isiku nõusolekul või mitte.

Kui seksuaalne pilt on tehtud ilma sellel oleva isiku loata, võib tegu olla karistatav, näiteks seksuaalse väärkohtlemise või ahistamisena.

Seksuaalne pilt on tehtud üksmeelselt kooselu ajal. Üks pool näitab seda oma sõbrale ilma pildil oleva isiku loata. Kas see on karistatav?

Isegi ühe pildi esitamine või videofaili levitamine võib olla piisav, et täita kuriteo tunnused.

Mis siis, kui pildil ainult suudeldakse või teine isik on rannas ujumisriietes?

Kui pildil on vähe seksuaalsust, ei peeta seda üldjuhul seksuaalse pildi loata levitamiseks.

Lastevastased seksuaalkuriteod

Uues seaduses liigitatakse lastevastased seksuaalkuriteod reeglina tõsisemateks kui praegu. Seega muutuvad karistused karmimaks.

Lähtutakse sellest, et laps ei saa nõustuda seksuaalse teoga koos täiskasvanuga. Suguühe alla 16-aastase lapsega on seaduses üldjuhul lapse vägistamine, varem oli see ärakasutamine.

Ka 16-aastased, kuid mitte veel 18-aastaseks saanud lapsed on varasemast paremini kaitstud.

Teismelistevaheline suhtlus, mis ei riku teise isiku seksuaalse enesemääramise õigust, ei ole endiselt karistatav.

Kas 18-aastane on süüdi kuriteos, kui ta on seksuaalses tegevuses 15-aastasega?

Mitte juhul, kui pooled osalevad selles piisavalt võrdsetel alustel. Poolte küpsus ei tohi olla väga erinev ja teise isiku seksuaalse enesemääramise õigust ei tohi rikkuda.

Kas võib jääda süüdi last seksuaalselt kujutava pildi omamises, kui külastada kogemata veebilehte, millele kujutatakse last seksuaalselt?

Ei, ainult juhul, kui sellisele materjalile hangitakse juurdepääs tahtlikult. Tahtlikkust võivad näidata näiteks veebilehe kasutamise sagedus või otsingusõnad.

Kas oma laste pildistamine rannas on karistatav?

Ei, kui tegemist ei ole seksuaalsete piltidega. Pildi seksuaalne sisu on määratletud nagu varem. Seda mõjutab näiteks lapse vanus ja see, kuidas teda pildil esitletakse.